Kształtowanie się demokracji szlacheckiej - cz. II - ruch egzekucyjny, sejm walny, wolna elekcja

Ruch egzekucyjny, sejm walny, wolna elekcja

Dla kształtowania się ustroju demokracji szlacheckiej w państwie polskim istotną rolę odegrał również ruch egzekucyjny, który był programem naprawy Rzeczpospolitej wysuwanym przez średnią szlachtę w XVI wieku. Przyczynami, które doprowadziły do powstania tego ruchu były:
- wzrost znaczenia średniej szlachty w związku z rozwojem gospodarki folwarczno – pańszczyźnianej,
- ukształtowanie się sejmu,
- tendencje absolutystyczne Zygmunta I Starego (przejawiały się one np. w elekcji „vivente rege” czyli wyborze już za życia króla Zygmunta I Starego jego syna – Zygmunta II Augusta.)

Program ruchu egzekucyjnego opierał się na dwóch podstawowych zasadach egzekucji dóbr i egzekucji praw. Egzekucja praw dotyczyła przestrzegania prawa ustanowionego przez sejm, prawa tego miał przestrzegać król, szlachta i magnateria. Program egzekucji domagał się również ograniczenia roli magnaterii i szlachty, ujednolicenia prawa, stosowania go przez wszystkich obywateli państwa polskiego.

Egzekucja dóbr – drugi postulat przywódców ruchu egzekucyjnego dotyczył przestrzegania dóbr, oddania ich przez te grupy społeczne, które nieuczciwie zagarnęły dobra materialne kosztem innych grup społecznych. Program egzekucji dóbr domagał się również sprawdzenia, lustracji ziem zagarniętych przez państwo. Do czołowych przywódców ruchu egzekucyjnego możemy zaliczyć: Hieronima Ossolińskiego, Mikołaja Sienickiego, Rafała Leszczyńskiego, Jana Tarnowskiego.

Przywódcy ruchu egzekucyjnego wywodzili się z grupy średniej szlachty. Ruch egzekucyjny doprowadził do przystąpienia do obozu reform Zygmunta Augusta na sejmie w Piotrkowie w 1572r. Doprowadził również do lustracji (spisu) dóbr koronnych i ich egzekucji – zwrotu przez magnaterię dóbr rozdanych ze skarbu państwa po 1504.

Do kolejnych osiągnięć ruchu egzekucyjnego zaliczyć należy:
- przeznaczenie czwartej części dochodów z królewszczyzn na wojsko kwarciane,
- utworzenie około czterotysięcznej armii do obrony południowych granic.
- przeprowadzenie reformy podatkowej - podniesiono podatek z łanu kmiockiego z 12 do 20 groszy z łana rocznie,
- wprowadzenie zakazu łączenia stanowisk w osobie jednego przedstawiciela,
- ujednolicenie systemu miar i wag,
- wprowadzenie gwarancji tolerancji religijnej w państwie.

Tak, więc ruch egzekucyjny ze swoimi założeniami i postulatami zapoczątkował istotny wpływ na kształtowanie się demokracji szlacheckiej.

Obok ruchu egzekucyjnego i sejmu walnego bardzo ważną rolę odgrywała wolna elekcja, która była związana bezpośrednio z bezkrólewiem w Polsce. Pierwsze bezkrólewie w Polsce rozpoczęło się od bezpotomnej śmierci Zygmunta II Augusta w 1572. Tak, więc od 1572 roku w państwie polskim władcy wybierani byli w drodze wolnej elekcji, czyli wyboru króla przez ogół szlachty, która znajdowała się na sejmie konwokacyjnym. Wobec faktu, że król Zygmunt II August nie pozostawił potomka, szlachta stanęła przed wyborem, kogo obsadzić na tronie. Jak to zwykle bywa w sytuacji tej doszło do sprzeczności, bowiem każda ze stron miała własnego kandydata. Tymi kandydatami do tronu w Polsce byli: arcyksiążę Ernest Habsburg, Henryk Walezy, Karol IX, Iwan IV Groźny oraz Stefan Batory. Na miejsce wolnej elekcji wybrano wieś Kamień pod Warszawą, gdzie odbyła się w styczniu 1573 roku. Kandydaci do tronu nie przybyli osobiście, tylko przysłali swoich zwierzchników oraz nakłady pieniężne. Ostatecznie szlachta zdecydowała się na wybór brata króla Francji – Henryka de Valoius – w Polsce znanego, jako Henryka Walezjusza. Oczywiście przy wyborze na króla władcy z Francji liczono na poparcie francuskie, wieczny sojusz Polski z Francja, ślub z Anną Jagiellonką i kształcenie młodzieży polskiej na uniwersytecie we Francji.

Dla kształtowania się demokracji szlacheckiej duża rolę odegrało: zwołanie sejmu walnego, rozwój ruchu egzekucyjnego oraz wolnej elekcji. Doprowadziło to do wzrostu znaczenia demokracji szlacheckiej dla ustroju państwa polskiego w XV – XVII wieku, która decydowała o tolerancji religijnej w państwie, sprawach społecznych, politycznych i gospodarczych. Oczywiście demokracja szlachecka miała także wielki wpływ na kulturę odrodzenia i rozwój świadomości narodowej.